

H15 - Sygdom og behandling af soen

Eksempel på sund og rask so, der undersøges

Soen er rask, hvis:

1. Soen har god ædelyst.
2. Soen har ikke flåd.
3. Mælkekirtlerne ikke er hårde eller røde.
4. Soen har normal temperatur.
5. Soen rejser og lægger sig ubesværet.
6. Soen producerer tilstrækkeligt mælk.
7. Soen urinerer klar eller lys gul urin.

Soen skal undersøges dagligt, specielt grundigt de første fire døgn efter faring.

Soen er syg, har ikke ædt, grisene fryser og får ingen mælk

Soen observeres grundigt mindst en gang dagligt 25-35 minutter efter udfodring. Soen kan være syg, hvis:

- Soen ikke rejser sig.
- Soen ligger i bugleje.
- Soen ikke har ædt op.
- Soen ikke støtter ligeligt på alle fire ben.
- Grisene er urolige.
- Grisene er utrivelige.
- Grisene har diarré.

Soen har kraftigt flåd fra børen

H15 - Sygdom og behandling af soen

	<p>Det er vigtigt dagligt at tage stilling til, om soen er rask, eller om den er behandlingskrævende.</p> <p>Faringen er en stor belastning for soen. Den hyppigst forekomne lidelse efter faring er farifeber, som skyldes infektion i børen eller i yveret.</p> <p>Se Bilag 13 - Tjekliste til behandlingskasse (eksempel).</p>
1.	<p>Soen bør have ædt op 25 minutter efter udfodring. Tjek vandforsyningen, hvis soen ikke æder op (se H1 – Klargøring af farestald og -stier).</p> <p>Hvis soen taber sig, udskiller den mere energi i mælken, end den optager fra foderet. Det skal undersøges, om der er forkert indstilling af foderkassen, eller at foderets sammensætning er forkert. I disse tilfælde bør fodringskonsulenten kontaktes.</p> <p>Manglende ædelyst kan være tegn på forstoppelse.</p>
2.	<p>Flåd ses ofte på soens bagpart og hale eller på spaltebjælkerne. Flåd er tegn på infektion i bør eller skede. Dog må der i de første 48 timer gerne forekomme brunligt, hvidt eller klart flåd (dog uden puds). Behandling skal ske efter aftale med besætningsdyrlægen.</p>
3.	<p>Hvis enkelte mælkekirtler er hårde, yveret er rødligt, eller der er spættede pletter på yveret, er det tegn på begyndende yverbetændelse. Infektioner behandles efter aftale med besætningsdyrlægen. Behandling for yverbetændelse bør suppleres med smertebehandling.</p> <p>Hvis alle kirtler er lige hårde, kan der være tale om ødemer, der skyldes væskeophobning i yvervævet. Her har antibiotika ingen effekt, hvorimod smertestillende kan hjælpe soen. Smertebehandling øger soens velvære, og øger chancen for at grisene får lov til at die.</p>
4.	<p>Ved temperatur over 39,5 °C har soen feber, og bør behandles efter besætningsdyrlægens anvisning. Behandlingen bør omfatte smertebehandling. Det er vigtigt samtidigt at afklare, hvorfor soen har feber. Ulempen ved at behandle med antibiotika er, at antibiotika udskilles med somælken, og derved ødelægger bakteriebalancen i pattegrisenes tarm. Derved øges risikoen for diarré ved pattegrisene.</p>
5.	<p>Hvis soen ikke rejser sig, hjælpes den op, og det observeres, om den støtter ligeligt på alle fire ben. Soen undersøges for klov- og benlidelser, og dette behandles efter besætningsdyrlægens anvisning - herunder smertebehandling.</p> <p>Stiforholdene skal observeres. Kan der være tale om, at boksen er justeret forkert, eller at gulvet er glat?</p> <p>Forkert benstilling og ømhed: Ved benskader skal soen aflastes, ved at der lægges en gummimåtte under soen, eller ved at den flyttes til en faresti med dybstrøelse eller til en sygesti. Ved hævelser, og hvis soen ikke støtter på alle ben, skal der skelnes mellem brud (aflivning), forstuvning (aflastning og smertestillende) og infektion (antibiotikabehandling, smertestillende og aflastning).</p>
6.	<p>Hvis grisene er urolige eller utrivelige, kan det være tegn på, at soen ikke producerer tilstrækkelig mælk.</p>
7.	<p>Hvis soen drikker for lidt, bliver urinen mørk. Sammenlign urinen fra søerne, når de rejser sig om morgenen. Vær opmærksom på, at de søer, der ikke urinerer, er de søer, der drikker mindst, så de skal have ekstra opmærksomhed. Der må ikke være blod, pus eller andre urenheder i urinen. Pus eller urenheder ligger på stigulvet i små klumper, fordi det er kommet ud med urinen. Urenheder i urinen er tegn på urinvejslidelser. Tjek soens vandforsyning (se H11).</p>